

10.6.2024

Kuurojen Liiton lausunto YK:n vammaissopimukseen liittyvään kansalliseen toimintaohjelmaan

Yhteiskunnassa on paljon rakenteissa piilevää ja kuuroihin kohdistuvaa syrjintää, jonka poistamiseksi tulee työskennellä aktiivisesti. Asioiden hoitaminen ja tiedonsaanti on usein vaikeaa, kun ei kuule. Esim. terveystalveluiden käytössä olevalle takaisinsoittopalvelulle ei usein löydy rinnakkaista, tekstiin perustuvaa palvelua.

Toimenpide 7: Liitto kiittää oikeusministeriötä laaja-alaisesta viittomakielisen yhteisön oikeuksien huomioimisesta ja edistämisestä. Totuus- ja sovintoprosessi on kuitenkin poikkihallinnollinen ja prosessiin liittyviä aktiivisia toimenpiteitä tulee toteuttaa kaikilla hallinnonaloilla, ei vain oikeusministeriön alalla.

Toimenpiteet 9-10: Väkivallan tunnistamisen työkaluissa pitää huomioida kuurot, joilla on tarve saada tietoa viittomakielillä.

Toimenpiteet 24-26: Kielellisten oikeuksien tavoitteiden toimenpiteet ovat olennaisen tärkeitä. Konkreettisia toimenpiteitä erityisesti suomenruotsalaisen viittomakielen osalta tulee tehdä, sillä pelkkä viittomakielibarometri ei paranna kieliryhmän oikeuksia. Erityisesti suomenruotsalaista viittomakieltä osaavia tulkkeja tulisi paikaisesti kouluttaa lisää.

Tulkkauskesästä säädellään noin 20 laissa. Hajanaisuus heikentää palvelun toteutumista ja tulkkauspalveluiden kokonaistilanteen arviointiin tulisi ryhtyä pikaisesti. Kelan tulkkauspalveluiden toimeenpanossa tulee paremmin osallistaa asiakkaita ja heitä edustavia järjestöjä YK:n vammaissopimuksen mukaisesti. Nyt osallistaminen on pinnallista, ja Kela tekee omavaltaisesti tähän subjektiiviseen palveluun kohdistuvia perusteettomia rajoituksia. Palveluun oikeutettujen oikeusturva sivuutetaan liian usein.

Esteetöntä puhelinasiointia ei tekstipuhelupalvelun päätyttyä turvaa yksikään palvelu mutta toisaalta yleinen tekninen kehitys ei huomioi viittomakielisten tarpeita riittävässä määrin. Tekstipuhelupalvelun tulevaisuus -työryhmän (STM) ainoana konkreettisena toimenpiteenä käynnistetty Kelan etäpalvelu kirjoitustulkkausena -kokeilu on riittämätön toimi.

Toimenpiteet 28-30: Viikkuvallosten ja tärinällä varustettujen palvaroittimien huoltoon ja ylläpitoon ei ole vastuutettu ketään. Taloyhtiöt ovat jopa keränneet näitä apuvälineitä pois ja korvanneet ne tavallisilla palvaroittimilla, joissa on pelkkä ääni. Tämä vaarantaa vakavasti kuulovammaisten turvallisuuden ja pahimmassa tapauksessa hengen.

Viittomakielinen hätäilmoitus -pilotti loppui joulukuussa 2023 eikä jatkoa ole luvattu, vaikka hallitusohjelmassa on Hätäkeskuslaitokseen liittyvät selkeät kirjaukset: "Arvioidaan mahdollisuutta hyödyntää videopuheluiden käyttömahdollisuutta hätäilmoitusten yhteydessä." (s.31) ja " Viittomakielisten palvelut huomioidaan ja niiden saavutettavuutta parannetaan." (s.186) Esteettömyysdirektiivin implementointiin liittyvä hätäilmoituksen reaaliaikainen teksti (RTT) on suunnitelmien mukaan tulossa käyttöön kesäkuussa 2025, mutta kirjoitettuun suomen kieleen perustuvana ilmoitustapana se ei täysin korvaa viittomakielistä hätäilmoitusta.

toimenpide 37: Poikkeustilanteiden kuulutukset liikennevälineissä tulevat yhä vain äänenä, vaikka tekniikka mahdollistaisi niiden tuottamisen myös tekstinä.

Toimenpide 44: Selvityksen sijaan tulisi kuntia velvoittaa järjestämään oppilaan tarvitsema tulkkauspalvelu. Nyt usein järjestetään vain avustaja jaettuna resurssina. Usein avustaja ei edes osaa viittoa ja jos osaakin, vain yksittäisiä tukiviittomia.

toimenpide 49: Työnantajille suunnatun koulutusmateriaalin tulee sisältää myös asenteiden muokkausta. Nyt liian usein kuulon puute nähdään pelkästään työturvallisuusriskinä eikä edes yritetä selvittää, miten ja millaisin järjestelyin työympäristö olisi kuuroille sopiva. Samaa ymmärtämättömyyttä sisältyy SORA-säädöksiin.

Toimenpide 59: YK:n vammaissopimuksessa on artiklassa 30 kohdassa 4 tärkeä kirjaus: "Vammaisilla henkilöillä on yhdenvertaisesti muiden kanssa oikeus erityisen kulttuuri- ja kieli-identiteettinsä, kuten viittomakielten ja kuurojen kulttuurin, tunnistamiseen ja tukeen." Tätä ei ole toimenpiteissä huomioitu lainkaan.

Viittomakielinen kirjasto pitää nostaa Celian rinnalle tähän toimenpiteeseen. Lisäksi viittomakielisen kulttuurin tukeminen tulee nostaa toimenpiteiden tasolle. Viittomakielten (suomalainen ja suomenruotsalainen viittomakieli) tutkimusta, kielenhuoltoa ja elvytystyötä tulee turvata riittävällä rahoituksella ja resursseilla Suomen kielipoliittisen ohjelman linjausten mukaisesti.